

urt.in.ua/Article.asp?AIdx=319 (дата звернення: 26.01.2019).

18. Рішення ЄСПЛ у справі «Мельник проти України» від 28 берез.2006 р. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/974_049 (дата звернення: 26.01.2019).

19. Постановление Европейского Суда по правам человека в деле «Черницын против России» от 6 апр. 2006 г. № 5964/02. URL: <http://european-court.ru/resheniya-evropejskogo-suda-na-russkom-yazyke/chernitsyn-protiv-rossii-postanovlenie-evropejskogo-suda/> (дата звернення: 26.01.2019).

20. Decision of the ECHR in the case «Hadrabova and Others v. The Czech Republic» dated September 25, 2007. No. 42165/02, 466/03. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng> (дата звернення: 26.01.2019).

21. Decision of the European Court of Human Rights in the case «Bock v. Germany» dated January 19, 2010, No. 22051/07. URL: <http://freecases.eu/Doc/CourtAct/4548597> (дата звернення: 26.01.2019).

Баранник Л.,

*д.е.н., професор завідувач кафедри
оподаткування та соціального
забезпечення*

Дулік Т.,

*к.е.н., доцент доцент кафедри
оподаткування та соціального
забезпечення*

Александрюк Т.,

*старший викладач кафедри
оподаткування та соціального
забезпечення,*

*Університет митної справи та
фінансів*

**СУЧАСНІ ТРЕНДИ ЄВРОПЕЙСЬКИХ
ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ
ТА УКРАЇНСЬКЕ ПИТАННЯ**

MODERN TRENDS OF EUROPEAN INTEGRATION PROCESSES AND UKRAINIAN QUESTION

Анотація: У статті розглядаються окремі тенденції інтеграційних процесів. Проаналізована еволюція європейської інтеграції. Окреслені переваги та недоліки інтеграційних процесів. Зокрема відмічені ризики інтеграції для національного господарства. Названі сучасні тенденції євроінтеграційних процесів. Особлива увага приділена тенденціям в оподаткуванні в європейських країнах. Визначено роль інтеграції до ЄС для розвитку України та можливості України щодо розширення торгівлі з ЄС. Українським питанням визначено необхідність підвищення показників життя та господарювання до європейських стандартів через проведення глибоких реформ.

Ключові слова: інтеграція, Європейський Союз, конкурентоспроможність, державний борг, безробіття, демографічні проблеми

Annotation: The article examines some of trends in integration processes and outlined both advantages and disadvantages of integration of European processes. In particular, there are risks of integration for the national economy. The current trends of European integration processes are named. Particular attention is paid to the trend in taxation in European countries. The role of integration into the EU for the development of Ukraine and Ukraine's possibilities for expanding trade with the EU have been analyzed. Ukrainian issues have identified the need to improve living and economic performance to European standards through in-depth reforms.

Keywords: integration, European Union, competitiveness, National debt, unemployment, demographic problems.

У світі відбуваються різні інтеграційні процеси, спрямовані на посилення світогосподарських позицій певних країн чи груп країн. До таких, власне, відносяться європейські інтеграційні процеси, дослідження яких має особливо велике

значення для України, яка у своєму розвитку орієнтується на Європейський Союз (далі в тексті – ЄС).

Питанням європейської інтеграції присвячено багато публікацій економістів, юристів, політиків та ін. Різні її аспекти досліджуються, перш за все, зарубіжними вченими. Серед них С. Бартоліні, С. Бьорнер, М. Ейгмюллер, Г. Воруба, А. Етціоні, Д. Куртин, А. Коллікер, Ф. де ла Сера, І. Олсен, А. Фаберта ін. Питання інтеграції України до ЄС досліджують вітчизняні вчені-економісти С. Боринець, В. Вергун, В. Копійка, І. Лютий, В. Муравйов, В. Рокоча, А. Філіпенко, О. Шнирков та багато інших. Не дивлячись на значний науковий доробок, зазначимо, що ця тема не може бути остаточно розкрита, вона з часом набуває все нових аспектів. Життєві реалії постійно вносять корективи в ці процеси. А для України їх дослідження має особливе значення, пов'язане з євроінтеграційним вектором розвитку, розбудовою ринкової економіки, інституціональними змінами, а також глобальними викликами. Щоб краще зрозуміти перспективи України, необхідно проаналізувати певний досвід інших країн в євроінтеграції, сучасні тенденції інтеграційних процесів та перехідні моменти на європейському рівні.

Мета статті полягає в з'ясуванні питання про сучасні тенденції розвитку євроінтеграційних процесів і те, який вплив це має на Україну.

Історія інтеграційних процесів в Європі почалася після Другої світової війни. Головним завданням країн Європи тоді стало відновлення їхніх економік і консолідація зусиль в напрямку формування системи безпеки на континенті. Вінстон Черчилль у своїй відомій цюрихській промові 19 вересня 1946 р. закликав до створення європейської федерації на кшталт США, а першим кроком до об'єднання Європи назвав франко-німецьке примирення. Справедливості заради, треба зазначити, що одним з перших, хто задумався про союз європейських націй, був граф Ріхард Ніколаус Куденхове-Калергі, який написав маніфест «Пан-Європа» в 1923 р. Ці ідеї вплинули на Арістіда Бріана, який виголосив промову на захист Європейського Союзу в Лізі Націй 8 вересня 1929 р. і в 1930 р. написав меморандум про організацію Європейського федерального союзу [1, с. 75, 76].

Знадобилося багато років, щоб ця ідея була втілена в життя. Договір про Європейський Союз підписали 7 лютого 1992 р. Наразі ЄС є одним з трьох основних і найрозвиненіших центрів світу поряд із США і Японією, на нього припадає майже четверта частина світового ВВП, близько 40% обсягів світової торгівлі. У складі ЄС 28 країн-членів. «Масштаби і глибина інтеграційного процесу в сучасній Європі, підтверджують унікальність ЄС порівняно з іншими регіональними інтеграційними об'єднаннями. Формуючись як цілісний компонент системи міжнародних відносин, ЄС поступово створює політичну і економічну протипагу глобальному домінуванню США. Міцність і стійкість європейських співтовариств і ЄС пояснюється не тільки тим, що в їх склад входять держави, які прихильні принципам вільної ринкової економіки та правової держави, але багато в чому тим, що більшість з них належить до західноєвропейської цивілізації, усвідомлюють свою духовну і культурну спільність. З іншого боку, важливу роль зіграло усвідомлення економічних вигод від об'єднання і створення спільного ринку» [2].

Нетрадиційна наддержавна природа ЄС породжує численні спроби знайти правильну дефініцію європейської інтеграції[3]. На нашу думку, європейська інтеграція є процесом виробничої, економічної, політичної, правової (в деяких випадках соціальної та культурної) консолідація держав, які цілком або частково перебувають в ЄС. Інтеграція країн, які знаходяться на різних рівнях соціального і економічного розвитку, в єдине угруповання - надто складний і суперечливий процес. Інтеграція в ЄС передбачає відповідність країни-претендента вимогам, перелік яких міститься у відповідному нормативно-правовому акті, що отримав назву «копенгагенських критеріїв». Це:

- застосування на території країни принципів демократії;
- людина та її права повинні бути на першому місці, тобто держава повинна дотримуватися принципів верховенства права і гуманізму;
- розвиток економіки і підвищення її конкурентоспроможності;
- відповідність політичного курсу країни цілям і завданням ЄС.

Слід зазначити, що не всі країни, які стали членами ЄС, відповідали цим вимогам. Достатньо згадати історію входу в ЄС країн Центральної та Східної Європи [4; 5]. Для задоволення вимогам ЄС, по-перше, кандидатам потрібні були значні кошти, яких на той момент вони не мали. По-друге, повне включення цих країн в ЄС було неможливим: залежність виробництва від сільського господарства в три рази перевищувала допустиму; інфляція виражалася в десятках відсотків; а в центральних банках були досить високі процентні ставки. По-третє, багато країн були політично не готові до інтеграції та впровадження наднаціональних інститутів економічного управління. Щоб успішно продовжувати проголошену в ЄС політику «наздоганяючого» розвитку, у цих країнах потрібно було забезпечити темпи зростання, які повинні були перевищувати аналогічні показники найбільш розвинених держав ЄС приблизно в 2 рази. Дещо все ж таки їм вдалося (табл. 1).

Таблиця 1.
**Середньорічні темпи зростання ВВП
в країнах Центральної та Східної Європи- членах ЄС, %**

Країна	1996-2005	2009	2012	2013	2014	2017
Болгарія	2,4	-5,5	0,6	0,9	1,4	3,81
Угорщина	3,6	-6,8	-1,7	1,1	2,8	3,99
Польща	4,2	1,6	2,0	1,6	3,2	4,81
Румунія	2,2	-6,6	0,6	3,5	2,4	7,26
Словенія	3,9	-7,8	-2,6	-1,0	1,4	5,0
Чехія	3,0	-4,5	-1,0	-0,9	2,5	4,29
Хорватія	3,9	-6,9	-2,2	-0,9	-08	2,92

*Джерела: [6; 7; 8]

Західні аналітики вважають 2000-ті роки найбільш успішними для європейських країн, які на той момент були претендентами. Причому економічне зростання досягло свого піка як раз напередодні фінансової кризи 2008 р. Пікові показники зростання ВВП за десятиліття становлять: 11,89% для Латвії (2006), 11,08% для Литви, 10,80% для Словаччини (2007), 10,27% для Естонії (2007), 8,46% для Румунії (2008), 7,67% для Болгарії (2007), 7,03% для Польщі (2007), 6,94% для Словенії (2007), 6,87% для Чесь-

кої Республіки (2006), 5,65% для Греції (2003), 5,55% для Хорватії (2003) і 5% для Угорщини (2004)[7]. В абсолютному вираженні найвище зростання ВВП на душу населення зафіксовано в Литві, Естонії та Словенії з ростом понад 12000 дол США, далі йдуть Словаччина, Латвія, Чеська Республіка та Греція, причому всі вони збільшили більш ніж на 11000 дол США. Однак, якщо подивитися на відносне зростання, ситуація дещо інша: лідерами виявилися Литва і Латвія з ростом більше 130%, потім Румунія з 118%, Болгарія з 109% та Естонія з ростом 100%. Ці країни змогли подвоїти свій ВВП на душу населення за 2000-2008 рр. [там само].

У 2004 і 2007 рр. була найбільша за всю історію ЄС фаза його розширення, яка стала свідченням успішності та ефективності європейської інтеграційної моделі. Створення ЄС принесло в Європу мир і стабільність. У 2012 р. ЄС була навіть присуджена Нобелівська премія миру. Вхідження в союз дало нові права громадянам країн-членів ЄС. Співпраця в рамках всієї Європи дає безліч можливостей. Ведення торгівлі всередині ЄС не вимагає сплати мита, легко здійснювати експорт і імпорт товарів, тому компаніям легко працювати в Європі.

Країни ЄС багато працюють над удосконаленням загальних правил і норм законодавства. Поліцейські співпрацюють на всій європейській території, що полегшує розкриття злочинів. Навчальні заклади ведуть спільну роботу над уніфікацією освітніх програм. Студенти можуть навчатися в будь-якій країні ЄС. Дипломи про освіту придатні у всіх країнах ЄС. Працювати можна в різних країнах без втрати права на соціальний захист. Політика ЄС спрямована на поліпшення умов життя людей у всіх його країнах.

Разом з тим, членство в ЄС містить ризики для національного господарства. У країнах Центральної та Східної Європи зросло безробіття, збільшилася державна заборгованість, обмежилися можливості збуту традиційної продукції країн регіону на ринках ЄС. Замість реального оздоровлення своєї економіки ці держави зіткнулися з такими явищами, як деіндустріалізація, спрощення структури економіки, зниження рівня конкурентоспроможності в світовому і європейському масштабах. Нині ЄС знаходиться в кризовому

стані, що сприяє дезінтеграційним процесам [9]. У період 2008-2012 рр. в Західній Європі було зареєстровано безпрецедентне і надзвичайно тривале уповільнення темпів економічного розвитку. Державний борг чотирьох країн ЄС в 2018 р. перевищує 100% і трьох країн майже наближається до цієї межі (табл. 2).

Таблиця 2.
Державний борг країн-членів ЄС в I кварталі 2018 р.

Країна	% від ВВП	Сума (млрд. євро)	Країна	% від ВВП	Сума (млрд. євро)
ЄС	81,5	-	Єврозона	86,8	-
Греція	180,4	322,57	Фінляндія	59,8	135,11
Італія	133,4	2302,35	Нідерланди	55,2	412,34
Португалія	126,4	245,83	Польща	51,2	244,4
Бельгія	106	468,08	Словаччина	57,8	43,75
Іспанія	98,8	1160,61	Мальта	50,4	5,69
Франція	97,7	2255,32	Швеція	37,9	171,52
Кіпр	94,7	18,45	Литва	36,3	15,4
Великобританія	85,8	2016,05	Данія	36,2	104,2
Австрія	77,2	288,9	Латвія	35,8	9,77
Хорватія	76,2	37,85	Чехія	35,8	72,07
Словенія	75,1	33	Румунія	34,4	64,73
Угорщина	73,9	92,18	Болгарія	24,1	12,32
Ірландія	69,3	210,22	Люксембург	22,2	12,49
Німеччина	62,9	2071,4	Естонія	8,7	2,05

*Джерело: [10; 11]

При середньому в ЄС рівні безробіття 6,9 %, у дев'яти країнах-членах цей рівень є значно вищим. Лідером є Греція, де рівень безробіття становить 20,2% [12].

Рівень безробіття є важливим показником економічного здоров'я країни або регіону. Незважаючи на те, що безробіття в ЄС дещо знизилося з пікового рівня початку 2013 р., він залишається високим, особливо в порівнянні з тим, що було до початку світової рецесії 2008 р. Це підтверджує триваючу стагнацію на європейських ринках, що особливо

сильно вражає молодих людей, безробіття серед яких в два рази перевищує загальне безробіття.

Такі компанії, як Microsoft та Fujitsu, створили тисячі робочих місць в деяких країнах з особливо високим рівнем безробіття. Тим не менш, такі галузі, як інформаційні технології, стикаються з проблемою дефіциту кваліфікованих кадрів, тому їм приходится наймати іноземних працівників замість того, щоб знизити рівень безробіття на місцевому рівні. Й невідповідність навичок не може бути швидко усунута, тому що потрібен час на перепідготовку, щоб заповнити вакансії в зростаючих наукових або інженерних галузях, а також на оволодіння мовою [12]. Проблему нестачі кадрів посилюють демографічні негаразди. У 2017 р. майже одна п'ята (19%) населення ЄС була в віці 65 років і старше. Частка людей у віці 80 років і старше до 2080 р. має збільшитися більш ніж удвічі, і досягне 13% всього населення [13]. Постійно низькі показники народжуваності і більш висока тривалість життя змінюють форму вікової піраміди ЄС. Ймовірно, найбільш важливою зміною стане помітний перехід до набагато більш старої структури населення, що вже спостерігається в ряді країн-членів ЄС. Отже, частка людей працездатного віку в них скорочується, а кількість пенсіонерів збільшується [там само]. Це спричиняє підвищення пенсійного віку, збільшення відрахувань на пенсійне страхування. Практично у всіх країнах Європи запроваджено трирівневу пенсійну систему.

На нашу думку, особливий інтерес мають тенденції в оподаткуванні в європейських країнах. Незважаючи на інтеграційні процеси, що відбуваються в Європі, прийняття різних директив уніфікуючих законодавство ЄС, податкові режими та порядок сплати податків в його країнах, як і раніше, значно різняться. В Європі досить складно зустріти, наприклад, абсолютно стандартизовані механізми оподаткування тих чи інших видів доходів, не кажучи вже про податкові ставки і преференції. Більше того, зустрічаються особливі податкові режими і правила. Наприклад, режим «змішаної компанії» в Швейцарії, податкова система Монако чи Естонії, правила визначення резидентного статусу фізичних осіб у Великобританії та ін. Далеко не у всіх країнах ЄС встановлені правила оподаткування іноземних

контрольованих компаній (так звані правила CFC). Тому різний рівень податкового навантаження, особливості місцевого законодавства змушують підприємців досить уважно ставитися до вибору країни для ведення бізнесу чи проживання. У той же час відмінності податкових систем європейських країн створюють умови для конкуренції податкових юрисдикцій за створення найбільш привабливих умов для приватного капіталу. Тому вибір тієї чи іншої країни залежить не тільки від рівня податкового навантаження, але і від зручності податкового адміністрування, прозорості та стабільності податкової системи [14].

Як відмічають зарубіжні експерти, ЄС дещо поступається США в частині адміністрування процесів обчислення і сплати податків, а також подання податкової звітності платниками податків. Водночас ЄС демонструє відносно низькі (порівняно з Японією, Китаєм і США) ставки з корпоративного податку на доходи. Навіть при тому, що Китай і Японія значно знизили названі ставки (в 2008 і 2012 роках), вони залишаються вищими за середню ставку по ЄС. Нарешті, податкове навантаження на оплату праці на прикладі середньої номінальної ставки індивідуального прибуткового податку в Євросоюзі нижче ставок наведених азіатських країн і США. Однак такий висновок був би повністю справедливим і коректним щодо уніфікованої системи оподаткування оплати праці в країнах ЄС, чоготут не спостерігається. Справа в тому, що в країнах ЄС з прогресивною шкалою оподаткування та можливістю нарахування муніципальних податків і додаткових зборів реальна ефективна ставка може бути значновище і досягати 57% (Швеція) при ставках в Японії 50,84%, Китаї - 45% (на 2014 рік) [14].

Податкова політика держав нерідко змінюється залежно від економічних цілей влади, тому важливим фактором привабливості країн для міжнародного капіталу або вибору місця проживання є стабільність правил оподаткування та загального рівня податкового тягаря. Безумовно, при цьому цікавить не декларований показник стабільності, а показник, підтверджений в історичній перспективі. З цієї точки зору являє інтерес реакція найбільш сильних і слабких економік ЄС на кризу 2008 р. в частині зміни податко-

вих ставок з деяких ключових податків. Так, три найбільш потужні держави Євросоюзу (Німеччина, Франція, Італія) не підвищували ставки податку на прибуток корпорацій (Німеччина та Італія навіть знизили), що дозволило зберегти інвестиційну привабливість держав і стримати відтік капіталу. У трьох найменш потужних економіках ЄС (Латвії, Люксембурзі, Естонії) також не відбулося зростання ставок податку на прибуток корпорацій і на доходи фізичних осіб. В Естонії і Латвії дефіцит бюджету компенсували в основному зростанням надходжень від сплати ПДВ і акцизних податків.

Відносно індивідуального прибуткового податку тенденції були аналогічними: ставка податку в Німеччині, Італії залишилася колишньою, в Люксембурзі, Латвії та Естонії коливання були незначними. У Франції різке підвищення максимальної ставки податку з 41% до 45% було наслідком виконання президентом Франсуа Олландом своєї передвиборчої обіцянки підвищити податок на доходи заможних громадян [там само].

Усіх дослідників інтеграційних процесів ЄС можна поділити на дві групи: оптимістів і песимістів. Перші сподіваються на те, що сучасні труднощі вдасться побороти. Песимістично налаштовані дослідники говорять про «кризу євросони» та дезінтеграцію в перспективі. Останні події у Великій Британії свідчать про те, що населення і бізнес в цілому негативно сприймає Brexit. Навіть британські парламентарі 16 січня 2019 р. не підтримали угоду про вихід з ЄС. Прогнозуючи майбутнє європейської інтеграції, слід відзначити, що криза ЄС виникла не тільки через надмірні державні запозичення, наприклад, в Греції, а й через структурні недоліки самого ЄС. Вихід із кризи вимагає знаходження економіко-політичного компромісу, метою якого є обрання реалістичного підходу до корекції ідеології євроінтеграції, яка була б сумісна з реально існуючою асиметрією (національною, економічною) розвитку регіонів і країн, особливо тих з них, які прагнуть зберегти національну ідентичність.

Відносини України з ЄС у сучасній зовнішньо- і внутрішньополітичній ситуації мають для неї велике значення. Йдеться не просто про більш-менш активні контакти з одним

із найавторитетніших зарубіжних партнерів, але й про можливість здійснення Україною стратегічного вибору на перспективу, від якого залежатимуть місце і роль нашої держави у новій системі міжнародних економічних відносин. Україна є учасником програми Євросоюзу «Східне партнерство» з 2009 р. У 2014 р Україна і Євросоюз підписали Угоду про асоціацію. Відносини між Україною та ЄС були започатковані в грудні 1991 р., коли Міністр закордонних справ Нідерландів, як представник головної в ЄС країни, від імені Євросоюзу офіційно визнав державну незалежність України. Уперше намір України розбудовувати відносини з ЄС на принципах інтеграції проголошено у Постанові Верховної Ради України від 2 липня 1993 року «Про основні напрями зовнішньої політики України», де закріплювалося, що перспективною метою української зовнішньої політики є членство України в Європейських співтовариствах за умови, що це не шкодитиме її національним інтересам. У подальшому курс України на європейську інтеграцію був підтверджений та розвинутий у Стратегії інтеграції України до ЄС (1998) та Програмі інтеграції України до ЄС (2000). Зокрема, у Стратегії набуття повноправного членства в ЄС проголошено довготерміновою стратегічною метою європейської інтеграції України [15; 16].

Нині політика України щодо розбудови відносин з ЄС впроваджується на основі Закону України від 1 липня 2010 року «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики», в якому однією з основоположних засад зовнішньої політики України є «забезпечення інтеграції України в європейський політичний, економічний, правовий простір з метою набуття членства в ЄС»[17].

Дорожню карту та першочергові пріоритети становлення та розвитку України як члена європейської сім'ї визначено Стратегією сталого розвитку «Україна - 2020», схваленою Указом Президента України №5/2015 від 12 січня 2015 року. У Документі зазначено, що ратифікувавши Угоду про асоціацію між Україною та ЄС, Україна отримала інструмент та договір для внутрішніх перетворень, а виконання вимог цієї Угоди дає можливість Україні в подальшому стати повноцінним членом ЄС [18].].

У своїй підтримці ЄС непохитно дотримується прин-

ципів територіальної цілісності й суверенітету України та вважає повне виконання Мінських угод основою стабільного політичного розв'язання конфлікту на сході нашої країни.

Від весни 2014 р. Україна стала на шлях реформ, націлених на стабілізацію економіки та поліпшення життя своїх громадян. Україна та ЄС визначили програму реформ – Порядок денний асоціації, та разом слідкують за її поступом. Боротьба проти корупції, реформа судової влади, конституційна реформа та реформа виборчого законодавства, поліпшення бізнесового та інвестиційного клімату, енергоефективність, а також реформа державного управління, зокрема реформа децентралізації, є в ньому ключовими [18].

ЄС надає Україні політичну і фінансову підтримку (це 13,8 млрд євро), що сприятимуть процесу реформ. Від весни 2014 р ЄС збільшив свою підтримку економічним і політичним реформам в нашій країні [19]. Українці високо цінують допомогу ЄС в непростий час внутрішньої кризи та зовнішньої агресії.

Досвід членства в ЄС країн Центральної та Східної Європи свідчить про те, що не слід сприймати партнерство як добродійність. ЄС має власні зовнішні та внутрішні проблеми. Зараз багато країн ЄС спрощують можливості для працевлаштування іноземних працівників, чим стимулюють відтік української робочої сили. В одній тільки Польщі нині працює більше 2 млн українців. Перед Україною постав серйозний глобалізаційний виклик, який можна сформулювати, як різке скорочення економічно активного населення. Певну роль у цьому зіграли анексія Криму, війна на Сході країни, демографічні проблеми. Звичайно, звинувачувати країни в використанні нашої робочої сили безглуздо. Наразі питання полягає в тому, щоб зупинити цю надто небезпечну тенденцію. В Україну могли б прийти іноземні інвестиції. У 2018 р. чистий приплив прямих іноземних інвестицій в Україну склав 2,4 млрд доларів, що на 7,7% менше в порівнянні з 2017 р. Україна не повинна бути цікавою лише з точки зору наявності людських ресурсів. Потенціал нашої країни достатньо потужний. Україна – це значний за обсягами ринок, високорозвинена

індустрія, освічене населення. Частка країн ЄС у товарообігу вже складає 43% (у тому числі імпорту - 43%, експорту - 42%) [20]. Щоправда, експорт здебільшого складається з аграрної продукції та сировинної деревини. Перспективним напрямом експорту мають стати українські літаки та гелікоптери, інша продукція машинобудування. Невдовзі той час, коли на європейському ринку з'явиться інтелектуальна продукція наших програмістів, веб-дизайнерів, мультиплікаторів та розробників комп'ютерних ігор, які вже користуються попитом у світі. Надто важливим є й питання про нарощування видобутку власного газу, набагато дешевшого за імпортний. Це могло б зменшити залежність від російського газу не тільки нашої країни, а й партнерів по єврокоаліції. Черговим перспективним надто важливим питанням є створення поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі між Україною та ЄС. В українському суспільстві нарешті з'явилося розуміння того, що необхідно насамперед будувати «Європу у себе». Це означає, що Україні слід «підтягувати» показники свого життя та господарювання до європейських стандартів через проведення глибоких реформ.

Список використаних джерел:

1. Европейская интеграция: учебник / Под ред. О.В. Буториной – М.: Издательский дом: «Деловая литература», 2011. – 720 с.
2. Матакбаева М.Х. Европейский союз: проблемы конструирования новой системы международной интеграции [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://articlekz.com/article/19102>
3. Бусыгина И.М. Евросоюз: от частного к общему [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://mgimo.ru/about/news/experts/145328/>
4. Бойцова С., Бойцова Л. Европейский союз: расширение на Восток. Общественные науки и современность. 2002. № 2 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://openuni.io/course/7-course-6/lesson/12/material/717>
5. Лушников О. Десять лет членства стран Центральной и Восточной Европы в Евросоюзе: итоги и перспективы / Проблемы национальной стратегии. 2015. № 2.

[Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://openuni.io/course/7-course-6/lesson/12/material/718/>

6. GDP growth (annual %) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTR.KD.ZG>

7. GDP per capita evolution of Central and Eastern European EU members <http://statsvault.eu/economy/gdp-per-capita-evolution-of-eu-member-states/>

8. Selected advanced economies: real GDP, consumer prices, current account balance, and unemployment // World Economic Outlook. Legacies, clouds, uncertainties/IMF/2014. October. P.48. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2014/02/pdf/text.pdf>

9. European Integration, Processes of Change and the National Experience. Editors: Börner S., Eigmüller M. (Eds.) Publisher Palgrave Macmillan UK [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.palgrave.com/br/book/97-81137411242>

10. National debt in EU countries in the 1st quarter 2018 in relation to gross domestic product (GDP) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.statista.com/statistics/269684/national-debt-in-eu-countries-in-relation-to-gross-domestic-product-gdp/>

11. National debt in the member states of the European Union in the 1st quarter 2018 (in billion euros) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.statista.com/statistics/274179/national-debt-in-eu-countries/>

12. Population structure and ageing [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Population_structure_and_ageing

13. Unemployment rate in member states of the European Union in June 2018 (seasonally adjusted) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.statista.com/statistics/268830/unemployment-rate-in-eu-countries/>

14. Налоги в мире [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://worldtaxes.ru/nalogi-v-evrope/>

15. Історія відносин Україна - ЄС. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://adm.dp.gov.ua/ua/groma->